УДК 332.1
DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-7

Забаштанський М.М.
доктор економічних наук, професор,
директор ННІ бізнесу, природокористування і туризму,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9417-0163
Maksym Zabashtanskyi
Chernihiv Polytechnic National University

Євтушенко Ю.В.
кандидат економічних наук,
докторант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1029-0625
Yurii Yevtushenko
Chernihiv Polytechnic National University

РОЛЬ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ІНСТИТУТІВ У АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА

THE ROLE OF CREDIT AND INVESTMENT INSTITUTIONS IN THE ACTIVATION OF THE DEVELOPMENT OF HOUSING CONSTRUCTION ENTERPRISES

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню ролі кредитно-інвестиційних інститутів у забезпеченні ефективного функціонування підприємств житлового будівництва. Обґрунтовано наявність провідної ролі сфери житлового будівництва у забезпеченні населення належними умовами життєдіяльності. Доведено, що житловий фонд країни зазнав значних руйнувань під час військової агресії, що посилило наявну потребу у відновленні інфраструктури, запровадженні новітніх підходів до містобудування, реалізація яких потребує значних обсягів фінансових ресурсів. Доведена доцільність впровадження кластерного або секторального підходу в процесі містобудування, створення можливостей автономного або резервного функціонування об'єктів критичної інфраструктури окремих районів міста, об'єктів житлового будівництва. Обґрунтовано, що здатність сектору житлового будівництва формувати належний обсяг фінансових ресурсів, забезпечувати позитивний грошовий потік стає визначальним фактором його функціонування та подальшого розвитку. Доведено, що класичними джерелами фінансування житлово-будівельних підприємств, як правило, були кошти приватних замовників, кошти державного та місцевих бюджетів спрямовувалися на придбання соціального житлового фонду в рамках реалізації певного житлового будівництва. програм, а кошти суб'єктів господарювання були спрямовані на поліпшення житлових умов власних працівників. Наголошено на необхідності розробки можливих механізмів страхування об'єктів майбутньої житлової інфраструктури, обладнання будівельних організацій, здоров'я та життя працівників галузі, реалізація яких має супроводжуватися наданням державних гарантій учасникам цього процесу. Обґрунтовано наявність провідної ролі міжнародної технічної допомоги в забезпеченні інноваційного розвитку процесів житлового будівництва. Запропоновано авторський підхід до визначення ролі кредитно-фінансових інститутів у довгостроковому розвитку підприємств житлового будівництва. Визначено ключові переваги активізації кредитно-інвестиційних інститутів у забезпеченні ефективного функціонування підприємств житлового будівництва.*

Ключові слова: *кредитно-інвестиційна діяльність, кредитно-інвестиційний інструментарій, житлове будівництво, будівельні підприємства, промислові підприємства, фінансовий механізм, фінансове забезпечення; житловий фонд; фінансові відносини; фінанси територіальних громад, державно-приватне партнерство; державні гарантії, державні фінанси.*

Abstract. *The article is devoted to the study of the role of credit and investment institutions in ensuring the effective functioning of housing construction enterprises. The existence of a leading role of the field of housing construction in providing the population with proper living conditions is substantiated. It has been proven that the country's housing stock suffered significant destruction during the military aggression, which increased the existing need for infrastructural restoration, the introduction of the latest approaches to urban planning, the provision of which requires significant amounts of financial resources. The feasibility of implementing a cluster or sectoral approach in the process of urban planning, creating opportunities for autonomous or backup functioning of critical infrastructure facilities in certain areas of the city, and residential construction facilities has been proven. It is substantiated that the ability of the housing construction sector to form the appropriate amount of financial resources, to ensure a positive cash flow becomes a determining factor in its functioning and further development. It has been proven that the classic sources of financial resources of housing construction enterprises were usually the funds of private customers, the funds of the state and local budgets were directed to the purchase of social housing stock within the framework of the implementation of certain housing construction programs, and the funds of business entities were directed to improving the housing conditions of their own employees. The need to develop possible mechanisms for insurance of future housing infrastructure, equipment of construction organizations, health and life of industry workers was emphasized, the implementation of which*

© Забаштанський М.М., Євтушенко Ю.В., 2023

should be accompanied by the provision of state guarantees to the participants of this process. The existence of the leading role of international technical assistance in ensuring the innovative development of housing construction processes is substantiated. An author's approach to determining the role of credit and financial institutions in the long-term development of housing construction enterprises is proposed. The key advantages of the activation of credit and investment institutions in ensuring the effective functioning of housing construction enterprises have been identified.

Keywords: *credit and investment activity, credit and investment tools, residential construction, construction enterprises, industrial enterprises, financial mechanism, financial support; housing; financial relations; finances of territorial communities, public-private partnership; state guarantees, state finances.*

Постановка проблеми. Необхідність вирішення питання забезпечення житлом населення, удосконалення його можливих якісних та кількісних характеристик постійно супроводжують людство з початком його виникнення. Прагнення людини максимально задовольнити власні потреби, в тому числі ключову потребу у житлі, обумовлено необхідністю збереження життя, бажанням швидкого відновлення сил та енергії, захисту від можливих факторів зовнішнього впливу.

Динамічний прогрес становлення та розвитку людства сформував можливості поступового переходу в більшості країн світу від спільного проживання та володіння об'єктами житлової нерухомості до індивідуального. Саме прагнення суспільства до максимально комфортного задоволення потреби у житлі, не лише виступало фактором розвитку і прогресу, стимулювало появу нових інструментів та технологій, але водночас формувало основу для розвитку економічних відносин, закладало підґрунтя функціонування національної економіки. Водночас, процес житлового будівництва, не зважаючи на виникнення новітніх технологій та можливостей, залишається надзвичайно фондомістким. Це формує значну залежність процесів житлового будівництва від спроможності відповідних суб'єктів господарювання здійснити акумулювання належного обсягу ресурсів необхідних для забезпечення нормального процесу розширеного відтворення. Саме з цих позицій необхідність налагодження тісної співпраці з кредитно-інвестиційними інституціями, як вагомого джерела фінансового забезпечення, набуває особливого значення та ваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню концептуальних та прикладних аспектів застосування кредитно-інвестиційного інструментарію спрямованого на формування належного фінансового забезпечення суб'єктів господарювання присвячено праці значної когорти науковців і практиків, серед яких слід виділити наступних: В. Варнавський, А. Денисенко, М. Дубина, О. Кириленко, Т. Лебеда, О. Маслюківська, Т. Майорова, В. Міхеєв, В. Міщенко, А. Мороз, І. Нейкова, С.В. Онишко, А. Пересада, О. Рожко, Н. Ткаченко, Н. Шелудько.

Вивченню особливостей побудови кредитно-інвестиційних відносин в процесі формування належного фінансового забезпечення суб'єктів господарювання будівельного сектору, поглибленню методологічних засад їх організації з урахуванням новітніх макроекономічних тенденцій та загроз присвячені праці таких учених: А. Асаула, В. Базилевича, Ю. Гайко, О. Євтух, О. Завального, В. Кравченко, Т. Кучер, І. Линник, А. Рогового, О. Стащук, О. Ткачука, О. Юркевича.

Виділення невирішених частин загальної потреби. Водночас, не зважаючи на значні, як теоретичні так і практичні напрацювання за даною тематикою, залишаються відкритими питання подальшої трансформації фінансових відносин в процесі взаємодії фінансово-кредитних інституцій та суб'єктів господарювання сфери житлового будівництва. Особливої уваги набуває проблема забезпечення фінансової спроможності підприємств житлового будівництва, яка з початком повномасштабної військової агресії проти нашої країни зі сторони російської федерації, набула стратегічного значення. Необхідність задоволення фінансових інтересів всіх учасників кредитно-інвестиційних відносин в процесів житлового будівництва з однієї сторони, а також збереження існуючого та створення нового житлового фонду, необхідного для життєзабезпечення населення з іншої сторони, дозволяє здійснювати виокремлення даної проблеми в розряд найбільш актуальних.

Метою статті є поглиблення теоретико-методологічних підходів до застосування кредитно-інвестиційного інструментарію активізації результативності функціонування підприємств житлового будівництва з урахуванням наявних викликів глобального середовища, а також обґрунтування їх провідної ролі у вирішенні потреби суспільства у житловому фонді, реалізації державної житлової політики спрямованої на оновлення та утримання наявного житлового фонду.

Виклад основного матеріалу. Належна організація фінансових відносин є однією з ключових умов забезпечення належного функціонування будь-якої сфери життєдіяльності суспільства, загального розвитку національної економіки, формування належних умов функціонування окремих галузей, вагоме місце серед яких займає саме сфера житлового будівництва.

Спроможність формувати належний обсяг фінансових ресурсів, забезпечувати позитивний рух грошового потоку стає визначальним чинником функціонування підприємств житлового будівництва. До того ж, саме наявний фінансовий потенціал потенційних споживачів підприємств сфери житлового будівництва визначає якість та функціональність майбутніх об'єктів, можливість впровадження новітніх інноваційних smart-технологій під час проєктування та будівництва, загальну стратегію розвитку будівельної галузі та містобудування в країні. Необхідність комплексного вирішення сукупності піднятих питань здійснювало їх виокремлення до рангу стратегічних пріоритетів державного управління та розвитку.

Класичними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств житлового будівництва зазвичай виступали кошти приватних замовників, кошти державного та місцевих бюджетів спрямовані на закупівлю житлового фонду соціального призначення в рамках реалізації певних програм житлового будівництва, а також кошти суб'єктів господарювання спрямовані на покращення житлових умов власних працівників [9; 13]. Проте, не зважаючи на досить велике

різноманіття джерел формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання сфери житлового будівництва, їх найбільшу питому вагу формують кошти приватних замовників.

На даний час будівельна галузь формує своєрідне ядро технологічного устрою країни, майбутня динаміка якого визначається наявними технологіями та рівнем інновацій у житловому будівництві.

Дуалізм даного припущення можна пояснити наступною залежністю. З однієї сторони спроможність сфери житлового будівництва задовольняти будь-які потреби у будівництві інноваційного та багато функціонального житла визначається рівнем професійної майстерності адміністративного та виробничого персоналу, з іншої сторони значно залежить від спроможності залучення та використання інноваційних технологій будівництва. Сукупність даних факторів, поряд із існуванням потреби на будівництво сучасного житлового фонду у потенційних споживачів виступає своєрідним індикатором рівня розвитку національної економіки, а також вагомим чинником її майбутньої траєкторії.

Особливо дані процеси актуалізуються в умовах наявності постійно зростаючої потреби у житловому фонді, що обумовлено не лише його фізичним старінням, але і масштабним руйнуванням в результаті військових дій на території нашої країни.

Необхідність повного забезпечення потреби населення будь-якої країни світу житловим фондом вимагає переведення процесу житлового будівництва у безперервний стан, що спричинено його фізичним та моральним зношенням, стрімким зростанням чисельності світового населення [10; 12].

Не можемо повною мірою погодитись з досить поширеним твердженням, щодо недоцільності житлового будівництва під час військового стану. На нашу думку, процеси житлового будівництва можуть бути тимчасового призупинені лише в межах лінії зіткнення, проте на інших територіях дані процеси мають відбуватись у режимі максимально наближеному до звичного. Звичайно виконання цього завдання та збереження технологічного ланцюга виробництва вимагає багатьох зусиль та подолання сукупності перешкод, ключовими серед яких слід виділити наступні: обмеженість фінансових ресурсів, зниження попиту на житло та зростання собівартості будівництва, мобілізація частини працівників на службу до лав Збройних сил України, інші. Необхідність збереження технологічних процесів житлового будівництва обумовлено виконанням функції держави по життєзабезпеченню суспільства, забезпечення населення житлом.

Гарантом існування та динамічності даних процесів у таких умовах може виступати лише держава, оскільки високі ризики інвестування та обмеженість фінансових ресурсів населення унеможливлює протягом певного часу здійснити генерацію необхідного обсягу ресурсів суб'єктами житлового будівництва, що може спричинити їх зупинку та подальшу ліквідацію.

Значна міграція населення з початком повномасштабних військових дій, а також прагнення держави його повернення в майбутньому, вимагатиме створення належних соціально-побутових умов, забезпеченість житлом серед яких, відіграватиме ключову роль. Саме тому, формування комплексного підходу до трансформації як технологічних процесів житлового будівництва, в частині посилення безпеки його мешканців, так і процесів організації фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання даної сфери, потребують подальшого вивчення та удосконалення [5].

Водночас, обмеженість фінансових ресурсів населення, необхідність спрямування переважної частини фінансових ресурсів держави на потреби армії, формує передумови поглибленого залучення кредитно-інвестиційних інституцій у процеси житлового будівництва.

Спроможність даних установ акумулювати значні обсяги фінансових ресурсів необхідних для функціонування суб'єктів господарювання сфери житлового будівництва здатне вирішити проблему фінансового забезпечення даної сфери. Водночас, підвищений рівень ризикованості розміщення фінансових ресурсів кредитно-фінансовими інституціями саме серед суб'єктів господарювання сфери житлового будівництва, обумовлене недостатнім рівнем забезпечення повернення даних фінансових ресурсів, порівняно невисоким рівнем поточної рентабельності. Окрім того, розповсюджена практика використання об'єкта будівництва в якості застави за позиковими фінансовими ресурсами в процесі житлового будівництва, виступає додатковою перешкодою під час прийняття рішень кредитно-фінансовими інституціями щодо укладання кредитної угоди з відповідними суб'єктами господарювання під час військового стану в країні.

Вирішення даної проблеми в сучасних умовах можливо здійснити лише за умови страхування майбутніх об'єктів житлової інфраструктури, обладнання будівельних організацій, здоров'я та життя галузевих працівників. Водночас, значна вартість страхового відшкодування в разі настання страхового випадку вимагає посиленої ролі держави у процесі житлового будівництва, що може відбуватись шляхом надання державних гарантій учасникам даного процесу, сприяння залученню міжнародної технічної допомоги та підтримки [3; 7; 11].

Прагнення передових країн світ надати пряму фінансову, технічну та військову допомогу у процесі протидії зовнішній військовій агресії вже зараз здійснили відчутний позитивний вплив на стан національної економіки, збереження державного суверенітету. Проте, масштабність наслідків військової агресії, обмеженість фінансових ресурсів спрямованих на безпосередню допомогу формують передумови залучення і непрямої фінансової допомоги, яка може бути надана у вигляді кредитування відповідних суб'єктів господарювання, більш активного залучення міжнародних страхових компаній для пільгового страхування об'єктів житлової та критичної інфраструктури, рисунок 1.

Глобальні виклики які постали перед нашою країною в сучасних умовах спричинили своєрідну трансформацію парадигми ролі кредитно-інвестиційних установ у забезпеченні результативного функціонування суб'єктів господарювання сфери житлового будівництва. На нашу думку, за даних умов відбулось зміщення інтересів кредитно-інвестиційних інститутів переважно з виключно фінансових в сторону поєднання фінансових, або економічних інтересів з інтересами посилення безпеки держави та збереження державного суверенітету.

Значні руйнування житлової та промислової інфраструктури загострили також питання зміни підходів до містобудівного проєктування, спрямування ключової уваги на

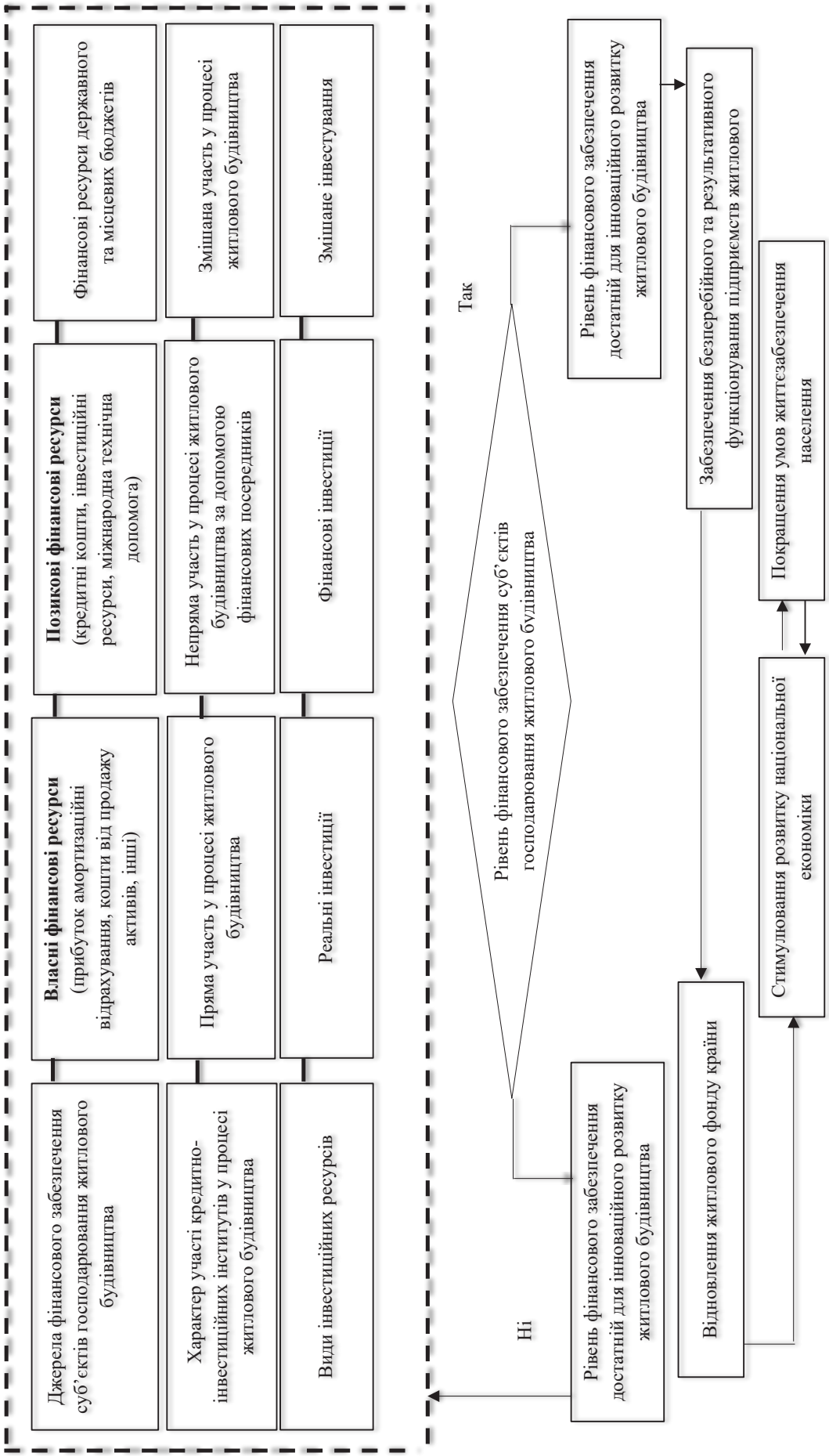

Рисунок 1 – Роль кредитно-фінансових інституцій у розвитку підприємств житлового будівництва*

Джерело: складено авторами

посилення безпеки життя населення, впровадження секторального підходу до забезпечення енергетичної безпеки.

Запроваджені в середині двадцятого століття підходи містобудування передбачали впровадження комплексних підходів до вирішення питань забезпечення населення електроенергією, постачанням водою, газом та теплом [1; 2]. Даний підхід дозволяв створення єдиної системи життєзабезпечення населеного пункту, що дозволяло суттєво впливати на зменшення вартості відповідних послуг. Водночас, значна вразливість критичної інфраструктури даної системи під впливом зовнішніх факторів, а відповідно існування системних загроз забезпечення населення відповідними послугами посилило необхідність зміни підходів до містобудування в частині зміщення акцентів спрямованих на збереження життя населення, забезпечення його відповідними послугами [8].

Саме тому, впровадження кластерного або секторального підходу в процесі містобудування, створення можливостей автономного або резервного функціонування об'єктів критичної інфраструктури окремих районів міста, об'єктів житлового будівництва набуває особливого значення [4; 6].

Висновки. Найбільшою цінністю будь-якої країни світу є її громадяни, без яких вона втрачає свою самобутність. Саме тому одним з ключових завдань держави є сприяння задоволення всіх ключових потреб, вагоме місце серед яких займає саме потреба у житлі. Поліпшення житлових умов громадян можна віднести до показників покращення добробуту їх життєдіяльності, чинником стимулювання не лише економічного, але і інноваційного розвитку національної економіки. На жаль, в сучасних умовах, питання забезпечення житлом набуло ще більш вагомого значення, що обумовлено значними обсягами руйнувань житлової та промислової інфраструктури в наслідок військової агресії проти нашої країни.

Водночас, спрямування всіх наявних ресурсних можливостей на протидію військовій агресії, збереження державного суверенітету суттєво обмежили ресурсний потенціал будівельної сфери. Проте, на перевагу всім зусиллям агресора, процеси житлового будівництва в країни не зупинились, хоча вони і зазнали певних трансформацій обумовлених необхідністю врахування безпекових чинників. Не зважаючи на військовий стан в крані, попит на житло серед населення залишається досить високим, хоча варто констатувати що це відбувається на фоні падіння рівня платоспроможності населення. За цих умов, посилюються вимоги до формування належного рівня фінансового забезпечення, організації платіжної дисципліни, оскільки тривалість тимчасових фінансових розривів, сформованих в процесі реалізації об'єктів житлового будівництва, зростає. Саме тому на сьогоднішньому етапі розвитку житлового будівництва особливого значення набуває можливість залучення наявного інструментарію кредитно-фінансових інституцій необхідного для забезпечення безперервності процесів житлового будівництва.

Бібліографічний список:

1. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем : монографія. Київ : А.С.С., 2004. 400 с.
2. Драган І.О. Модернізація житлово-комунального господарства в Україні: теорія, методологія, практика державного управління : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2010. 401 с.
3. Євтух О.Т. Світовий досвід використання стандартів при іпотечному кредитуванні. *Вісник УАВС*. 2009. № 2. С. 37–39.
4. Забаштанський М.М. Концесійні відносин: фінансові детермінанти розвитку в Україні : монографія. Київ : Кондор-видавництво, 2016. 382 с.
5. Забаштанський М.М., Забаштанська Т.В., Роговий А.В. Роль економічної діагностики у забезпеченні ефективності концесійної діяльності. *Проблеми і перспективи економіки та управління* : науковий журнал. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. № 3(3). С. 259–264.
6. Кравченко В.І., Паливода К.В., Полянченко В.А. Основи житлової економіки : навч. посіб. Київ : Основа, 2007. 416 с.
7. Кравченко В.І., Паливода К.В. Фінансування будівництва житла : ч. 2. Новітні тенденції. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 132 с.
8. Кульнєва Г.М., Кучер Т.В. Типологія та аналіз ризиків іноземного інвестування. *Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво*. 2002. № 2. С. 182–186.
9. Нейкова І.С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (Економіка, право).* 2010. № 1 (48). С. 152–160.
10. Роговий А.В, Дубина М.В. Забезпечення соціальним житлом як складова житлової політики України в умовах євроінтеграції. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 1 (33).
11. Стащук О. Кредитування як метод фінансування житлового будівництва. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 3(19). С. 127–132.
12. Схеми фінансування житлової нерухомості в Україні. Особливості залучення інвестицій в будівництво. URL: http://www.kln.com.ua/content/view/87/102/
13. Юркевич О.Н. Особливості іпотечного житлового фінансування в Україні на сучасному етапі. *Економіка та суспільство*. 2016. № 3. С. 497–503. URL: http://www.economy"andsociety.in.ua/journal/3_ukr/85.pdf

References:

1. Habrel′ M. M. (2004) *Prostorova orhanizatsiya mistobudivnykh system*: monohr [Spatial organization of urban planning systems]: monoghrafija. Kyiv: A.S.S., 400 p.
2. Draghan I. O. (2010) *Modernizacija zhytlovo-komunaljnogho ghospodarstva v Ukrajini: teorija, metodologhija, praktyka derzhavnogho upravlinnja* [Modernization of housing and communal services in Ukraine: theory, methodology, practice of public administration]: monoghrafija. Donetsk: Jugho-Vostok, 401 p.
3. Yevtukh O. T. (2009) Svitovyi dosvid vykorystannia standartiv pry ipotechnomu kredytuvanni [Worldwide experience in using mortgage lending standards]. *Visnyk UAVS – Bulletin of UBCA*, no. 2, pp. 37–39. (in Ukrainian)
4. 4.Zabashtansjkyi M. M. (2016) *Koncesijni vidnosyn: finansovi determinanty rozvytku v Ukrajini* [Concession relations: financial determinants of development in Ukraine]: monoghrafija. Kyiv: Kondor-vydavnyctvo, 382 p.

5. Zabashtanskyi M. M., Zabashtanska T. V., Rohovyi A. V. (2015) Rol ekonomichnoi diahnostyky u zabezpechenni efektyvnosti kontsesiinoi diialnosti. [The role of economic diagnostics in ensuring the efficiency of concession activities]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*: naukovyi zhurnal. Chernihiv: Chernih. nats. tekhnol. un-t, no. 3(3), pp. 259–264.

6. Kpavchenko V. I., Palyvoda K. V., Polianchenko V. A. (2007) *Ocnovy zhytлovoi ekonomiky* [Live economy news]: navch. pocib. Kyiv: Osnova, 416 p.

7. Kravchenko V. I., Palyvoda K. V. (2006) *Finansuvannia budivnytstva zhytla: ch. 2. Novitni tendentsiyi* [Financing of housing construction: part 2. Recent trends]. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademia. (in Ukrainian)

8. Kulnieva H. M., Kucher T. V. (2002) Typologiia та analiз ryzykiv inozemnogo invectuvannia [A typical example of innovation]. *Depzhava та pegiony. Ser.: Ekonomika та pidpryiemnytstvo*, no. 2, pp. 182–186.

9. Neikova I. S. (2010) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak skladova investytsiinoho mekhanizmu innovatsiinoho rozvytku [Public-private partnership as a component of the investment mechanism of innovative development]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (Ekonomika, pravo),* no. 1 (48), pp. 152–160.

10. Rohovyi A. V., Dubyna M. V. (2023) Zabezpechennia sotsialnym zhytlom yak skladova zhytlovoi polityky Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Provision of social housing as a component of Ukraine's housing policy in the conditions of European integration]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia,* no. 1 (33).

11. Stashchuk O. (2019) Kredytuvannia yak metod finansuvannia zhytlovoho budivnytstva [Lending as a method of financing housing construction]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 3(19), pp. 127–132.

12. Skhemy finansuvannia zhytlovoi nerukhomosti v Ukraini. Osoblyvosti zaluchennia investytsii v budivnytstvo [Funding schemes of residential property in Ukraine. Features of attracting investment in construction]. Available at: http://www.kln.com.ua/content/view/87/102

13. Yurkevich O. M. (2016) Osoblyvosti ipotechnoho zhytlovoho finansuvannia v Ukraini na suchasnomu etapi [Current Features of Mortgage Financing in Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 3. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/85.pdf. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 13.12.2023